Verslag

Praktijkdag lokaal sociaal beleid en armoede – 29 januari 2019

Op dinsdag 29 januari 2019 organiseerde de SERV een praktijkbezoek rond lokaal sociaal beleid en armoedebestrijding voor de leden van de COM_VSB, COM_ARB en COM_diversiteit.

We verkennen die dag in de praktijk het armoedebeleid en bezoeken een aantal projecten in de Rabot-wijk.

Startlocatie : Het Toreke

Programma

09:30-09:45u	Onthaal met koffie
09:45-09:50u	Welkomstwoordje, Dirk Masquillier Voorzitter Samenlevingsopbouw
09:50-10:35u	Peter Raeymaekers, docent Universiteit Antwerpen over het lokaal sociaal beleid, CRESC
10:35-11:05u	Voorstelling Samenlevingsopbouw, Kristel De Vos
11:05-11:35u	Boom en armoedebeleid, Lize Van Dijck
11:35-13:30u	Op bezoek in concrete praktijken en middagmaal in Eetcafé Toreke
13:30-14:15u	Wijkrenovatie Dampoort Knap' T op, Natan Hertogen, opbouwwerker
14:15-15:00u	ESF-project –Intercompentent, Hakim Benichou en Koen Roosen, medewerkers Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad
15:00-15:45u	Project Papillon, Stefan Goemare, opbouwwerker Samenlevingsopbouw West Vlaanderen
15:45u	Afsluitende receptie

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen • Wetstraat 34-36, 1040 Brussel • T +32 2 209 01 11
info@serv.be • www.serv.be

Dirk Masquillier, voorzitter van Samenlevingsopbouw, verwelkomt de groep. Hij wijst op het belang van samenlevingsopbouw als motor voor nieuwe ontwikkelingen in het lokaal sociaal beleid rond armoedebestrijding.

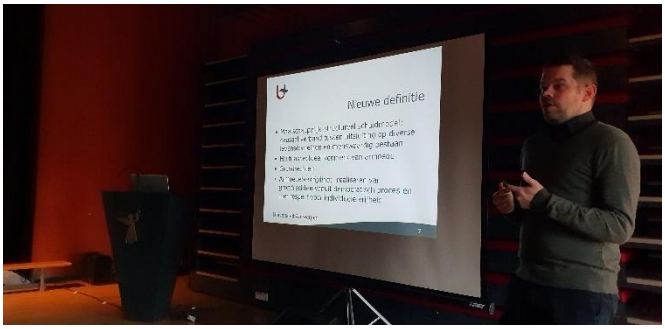

Peter Raeymaeckers (CRESC) licht de algemene principes voor een goed en doelmatig armoedebeleid toe.

Belangrijk is om armoede goed te definiëren. Er werd aan een nieuwe definitie gewerkt, die de leefwereld als startpositie heeft, die een normatieve positie inneemt (verantwoordelijkheden belichten, maatschappelijk-structurele kijk en visie op armoedebestrijding) en die het debat met mensen in armoede, onderzoekers en middenveldactoren openlaat.

In de nieuwe definitie staat de menselijke waardigheid centraal en werd gekozen voor een rechtenbenadering. Het gaat dus over meer dan overleven. Men streeft ook na dat iedere persoon moet kunnen floreren en participeren op verschillende levensdomeinen. Er wordt ook veel belang gehecht aan individuele vrijheid. Iedereen moet zelf zijn of haar menselijke waardigheid kunnen invullen.

Armoede wordt zo gedefinieerd als “een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het verhindert mensen in armoede om een leven te kunnen leiden dat voldoet aan de menselijke waardigheid. Deze kloof die in de samenleving wordt geproduceerd, kan men niet op eigen kracht overbruggen.”

Een goed armoedebeleid is gebaseerd op een brede benadering van ‘evidence based policy’. Dat is de eerste grote uitdaging. Men vertrekt voor dit beleid vanuit het perspectief van de doelgroep die men voor ogen heeft, wat er voor die groep werkt en met welke omstandigheden men rekening moet houden. Voor dit type beleid geldt onderzoek als de synthese, analyse, inspiratie én evaluatie voor het beleid.

De tweede grote uitdaging is om een inclusief beleid te voeren. De verhouding tussen verschillende beleidsniveau’s vormt hier een belangrijk aandachtspunt. Recent zagen we voor Vlaanderen met het decreet lokaal sociaal beleid een verschuiving naar het lokale niveau. Zij krijgen op dat punt de regierol toegewezen. Lokale netwerken en voldoende ondersteuning zijn heel belangrijk in de strijd tegen armoede. Daarnaast moet er ook ingezet worden op het initiëren, evalueren en opschalen van lokale experimenten. Prof. Raeymaekers wijst hier ook op de internationale ervaring met dit type beleid. Voorbeelden uit Nederland en Zweden leren dat een te sterke decentralisering het gevaar inhoudt dat men het structureel perspectief van armoede uit het oog verliest. Naast deze decentralisering is er dus ook een sterke Vlaamse overheid nodig. Het gaat dus niet over decentraliseren maar over het voeren van multi-level governance, over de verschillende beleidsdomeinen heen.

De derde grote uitdaging is om beleid participatief en interactief te ontwikkelen. Zowel bij de probleemanalyse en de uitvoering als bij de evaluatie moet er participatie van de doelgroep zijn. Het Netwerk tegen Armoede vertegenwoordigt die stem en laat de verschillende groepen mee participeren. De middenveldorganisaties staan evenwel onder druk. Het is niet altijd mogelijk om het tempo te volgen van de mensen in armoede, er rijzen ook problemen met transparantie en terugkoppeling van het resultaat van de consultaties (wat wordt er met de input gedaan ?). Er

stelt zich dan ook de vraag naar het bewijzen van de resultaten van deze aanpak ten opzichte van de praktijk van ‘informaliteit’.

De vierde uitdaging is de strijd tegen onderbescherming. Iedereen kan vaststellen dat de welvaartsstaat niet performant of effectief genoeg is. In het huidige beleid zitten heel wat drempels die verhinderen dat burgers hun rechten effectief realiseren. Er is daarom kennis nodig over hoe die onderbescherming opgelost kan worden, welke mechanismen er aan de basis van liggen. Er zijn verschillende visies of benaderingen mogelijk.

Een eerste visie zet het waarborgen van rechten en tegengaan van financiële onderbescherming centraal. Daarin past o.a. het concept van het geïntegreerd breed onthaal.

Het OCMW van Gent gaat nog verder en ontwikkelde een rechtenmaatschappelijk werker waarbij er outreachend en proactief gewerkt wordt via huisbezoeken en buurtcentra. Dit geldt als een goede praktijk.

Ook in Boom wordt de geïntegreerde basisvoorziening als een goede praktijk uitgewerkt. Daarbinnen is een praatgroep met Marokkaanse vrouwen actief. Ze praten over de verschillende problemen en noden die er zijn. In eerste plaats trachten ze elkaar te versterken en helpen, maar vanuit de praatgroep wordt ook de dialoog aangegaan met het beleid. Hier wordt de participatie van de doelgroep in de praktijk gezet. De basiswerker heeft in eerste instantie een faciliterende functie. Gaandeweg verandert de rol evenwel. Hier hanteert men de tweede visie, de sociaal politieke functie van de rechtenbenadering: men gaat de dialoog aanknopen en van daaruit de grondrechten realiseren.

Samengevat start armoedebestrijding idealiter vanuit een rechtenbenadering én met een link naar diverse levensdomeinen. Het gevoerde beleid met een reflectief beleid zijn vanuit multi-level governance, met de focus of verschillende (beleids-)netwerken, met nadruk op participatie en intensieve interactie met de doelgroep en met oog voor (wetenschappelijke) evaluatie voor nieuwe inspiratie. Om onderbescherming te bestrijden zijn er inspanningen nodig vanuit de waarborgfunctie (cfr. GBO) maar ook vanuit de sociaal-politieke visie op rechtenbenadering.

Kristel De Vos stelt ons de werking van Samenlevingsopbouw voor. Als onderdeel van welzijnswerk wordt er in wijken en buurten gewerkt aan betere woon- en leefomstandigheden. Samenlevingsopbouw komt vooral op voor het recht op een menswaardig bestaan, zoals ingeschreven in de grondwet. Men richt zich in hoofdzaak op mensen in maatschappelijk kwetsbare posities en mensen die geconfronteerd worden met achterstelling of uitsluiting.

Samenlevingsopbouw tracht de grondrechten te realiseren samen met de betrokken mensen of groepen samen met partners (of partnerorganisaties) die gelijkaardige doelstellingen nastreven. Er wordt gewerkt aan innovatieve en structurele oplossingen, niet enkel aan symptoombestrijding. Het is ook het streefdoel om maatschappelijk en politiek een en ander in beweging te zetten.

Samenlevingsopbouw stoelt op drie pijlers: basiswerk, ontwikkeling/innovatie en structurele verandering.

Het basiswerk zit vervat in de laagdrempelige werking, en plaatsen waar informeel contact gezocht kan worden (‘koffie drinken’ zoals in de buurthuizen) om zo met de doelgroep een

duurzame relatie aan te gaan en een vertrouwensband op te bouwen. Vanuit die vertrouwensband wordt er dan gewerkt aan het versterken van mensen zelf en van hun netwerken zodat ze meer betrokken geraken bij de samenleving en de regisseur van hun eigen leven kunnen worden. Er wordt samengewerkt met andere organisaties en met lokale overheden. Uit de basiswerking ontstaan ideëen voor verdere innovatie.

Samenlevingsopbouw gaat vanuit de basiswerking innoveren door ongewone of nieuwe verbindingen te zoeken tussen actoren, hulpmiddelen, expertise enz., telkens om problemen in het dagelijkse leven met het realiseren van grondrechten aan te pakken. Op dit moment lopen er een 150-tal projecten in verschillende levensdomeinen.

Een voorbeeld van een project op het domein onderwijs is de brede school van Beringen-Mijn, De Terrilling. In samenwerking met de stad, Rimo en een aantal ouders werd naar oplossingen gezocht om ongelijke kansen op onderwijs en vrije tijdsbesteding aan te pakken. Er werd zo in de school een grotere ouderbetrokkenheid gerealiseerd, het vrijetijdsaanbod in de school zorgt voor een opstap naar de aanwezige sportclubs en in de publieke ruimte wordt er meer aandacht gegeven aan speelruimte.

https://www.samenlevingsopbouw.be/e-dossiers/bouwen-aan-stad-en-dorp/de-terrilling-brede-school-in-beringen-mijn

Een andere praktijk zien we op het domein van maatschappelijke dienstverlening. In het buurthuis Dinamo in Deurne-Noord wordt er gewerkt met Taal*oor, waar er Nederlands geoefend kan worden, en met Koffie en Formulieren, waar vragen rond formulieren en aanvragen beantwoord worden bij een tasje koffie (vrije inloop).

https://samenlevingsopbouw-antwerpenstad.be/wat-doen-we/activiteit/taaloor/
https://samenlevingsopbouw-antwerpenstad.be/wat-doen-we/activiteit/koffie-formulieren/

Een voorbeeld in het domein wonen situeert zich in Brussel waar er met Solidair Mobiel Wonen en met de Woonbox oplossingen gezocht worden voor thuislozen op leegstaande terreinen of in leegstaande kantoorgebouwen.

https://samenlevingsopbouwbrussel.be/wat-doen-we/projecten/swotmobiel/
https://samenlevingsopbouwbrussel.be/wat-doen-we/projecten/woonbox/

Op het domein werk geldt ‘ouders in actie’ in Roeselare als een inspirerende praktijk. Het project richt zich op werkarme gezinnen met een integrale begeleiding naar meer welzijn en werk. In het wekelijkse job-atelier wordt er gezocht naar vacatures en worden er workshops gegeven. In samenwerking met OCMW, VDAB, CAW en de vakbonden wordt er zowel individueel als in groep gewerkt.

https://www.samenlevingsopbouwwvl.be/nl/projectdetail/p/1051/ouders-in-actie-samenwerken-aan-de-toekomst-roeselare?categoryid=2

Vanuit deze innovatieve projecten wordt er gewerkt aan opschaling en impact op beleid en regelgeving. Dit is een voorbeeld van een bottom-up benadering. Er wordt in de lokale praktijken gezocht naar projecten die ook elders of in een andere context uitgerold kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld door in de sector of tussen sectoren meer te gaan samenwerken en gezamenlijke keuzes te maken. Daarna kan nog een stap verder gegaan worden door de ervaringen te verruimen en te veralgemenen op Vlaamse niveau (bv Bewegen op verwijzing door Gezond Leven). Samenlevingsopbouw zelf zet ook in op beleidswerk (initiëren of wijzigen van regelgeving).

Concreet is Samenlevingsopbouw ontstaan met het Decreet Maatschappelijk Opbouwwerk in 1991. Samenlevingsopbouw is georganiseerd in 3 stedelijke (Antwerpen, Brussel en Gent) en 5 provinciale instituten, maar de werking is niet gebiedsdekkend. Met een budget van ongeveer € 10 miljoen heeft samenlevingsopbouw een 300 medewerkers. Voor het basiswerk worden veelal lokale middelen gebruikt en worden er convenanten afgesloten met lokale besturen. Voor de innovatieve projecten worden gefinancierd uit decretale middelen van welzijn. Voor de verdere opschaling van projecten worden andere (overheids)middelen gezocht.

De concrete uitdagingen voor samenlevingsopbouw voor de toekomst zijn zeer divers. voor het basiswerk is het belangrijk om lokale (tijdelijke) financiering te blijven vinden. Voor de pijler die inzet op maatschappelijke innovatie ervaart men steeds meer de druk van economische efficiëntie en tijds- en prestatiedruk. De noodzakelijke schaalverbredingen en opschalingen kruisen vaak met andere beleidsdomeinen en gaan breder dan enkel welzijn. Dat bemoeilijkt de mogelijkheden. Het is zeker belangrijk dat Samenlevingsopbouw zijn signaalfuntie kan blijven houden en expertise kan uitbouwen.

Lize Van Dijck (OCMW Boom) deelt haar expertise vanuit de praktijk in Boom, een gemeente waar 38% van de kinderen in armoede leeft. Boom combineert als gemeente een hoge bevolkingsgroei, een hoog aantal geboortes (vergroening van de bevolking), relatief lage gemiddelde inkomens, een groot aantal inwoners van buitenlandse herkomst, een relatief hoge werkloosheid en een stijgend aantal alleenstaande ouders.

Het lokaal sociaal en armoedebeleid is gebaseerd op vijf pijlers:

Één, een sterke focus op kinderarmoedebestrijding. Sinds 2012 wordt er al ingezet op kinderarmoede maar in 2014 werd ook gestart met een Lokaal Netwerk Kinderarmoede en kwam er ook aandacht voor kinderarmoede in de beleidsnota. Specifiek voor de kinderen is er de Boempetat!-ruilwinkel (https://www.boom.be/boempetat), het buurtrestaurant ‘de tuin van de kleine chef’ (https://www.boom.be/detuinvandekleinechef), het geboortepakket, de bokesbar (lunchpakketten), een ontleenservice en de brugfiguren in de basisscholen. De impuls van de Vlaamse Overheid is zeker belangrijk, maar het is ook een zeer gepolitiseerd thema geworden.

Twee. Boom kiest ook voor een integrale aanpak. Armoede wordt daarom breder gezien dan enkel als een inkomensprobleem. Daarom zet men acties op binnen verschillende levensdomeinen. Specifiek voor kinderen hier voorziet men ook fruit en soep in de buitenschoolse kinderopvang en versterkt men de samenwerking tussen de kinderdagverblijven en de sociale dienst van de gemeente/OCMW.

Drie. Outreachend en laagdrempelig werken wordt gerealiseerd via een uitgebreid lokaal en bovenlokaal netwerk. De grote uitdaging is uiteraard om de doelgroep tot bij dat netwerk te brengen. Ook hier spelen de brugfiguren in de scholen een belangrijk rol, maar ook Boempetat! en de ontmoetingsmomenten in het buurtrestaurant 'de tuin van de kleine chef' spelen daarin een grote rol.

Vier. Met het progressief universalisme kiest Boom ervoor om het kwaliteitsvol aanbod voor iedereen open te stellen. Iedereen kan bij Boempetat! terecht, of in het buurtrestaurant of krijgt soep op school. Van daar uit wordt er verder gericht een aanbod opgebouwd dat gericht is op de doelgroep.

En vijf. Het lokaal bestuur neemt de rol als coördinator van het geheel op en dat is de basis van de verschillende samenwerkingen. Het lokaal netwerk kinderarmoede is een leiderorganisatienetwerk[1]. Het OCMW zet de visie en doelstellingen uit, maakt afspraken en gaat ook analyseren en evalueren. Doel is om op termijn van coördinator meer uit te groeien tot facilitator.

Er bestaat ook een zesde verborgen pijler: de angst dat de goede aanpak ook een aanzuigeffect kan hebben op gezinnen met deze noden.

De financiering van dit lokale beleid is een puzzel die gelegd wordt vanuit lokale middelen (dotatie van de gemeente naar het OCMW), maar ook met het slim inzetten van middelen, medewerkers en diensten. Verder kan de gemeente ook rekenen op subsidies van de hogere overheid en kleine projectsubsidies van Lions of bedrijven.

Ondanks al de geleverde inspanningen blijven er ook nog heel wat uitdagingen over. Zo moet er zeker nog verder werk gemaakt worden van het ontwikkelen van de visie met en voor het netwerk en het doortrekken van de visie naar de volledige organisatie. Ook de participatie van de doelgroep bij de ontwikkeling van de dienstverlening moet structureel verankerd geraken. In het grotere netwerk moet de rol van netwerkcoördinator uitgebouwd worden en moet de participatie van de andere organisaties en diensten in het netwerk verhoogd worden. Het wegvallen de sectorale middelen plaatst het gehele beleid ook voor een grote uitdaging. Een laatste grote uitdaging is de meetbaarheid van de resultaten van het gevoerde beleid om de uitgaven te (blijven) verantwoorden.

Op bezoek in de Rabotwijk:

De Sociale Kruidenier Rabot is een buurtwinkel die een basisaanbod aan voeding, onderhouds- en verzorgingsproducten verkoopt aan mensen met een beperkt inkomen. Iedereen is echter welkom om de zelfgemaakte producten van 'Rabot op je Bord' te kopen.

Met groenten– en fruitoverschotten van supermarkten die nog perfect in orde zijn, maken vrijwilligers in 'Rabot op je Bord' lekkere gerechten zoals vegetarische sauzen en gerechten, boterhamsalades, confituur, ingemaakte groenten, enz. die iedereen kan kopen in de Sociale Kruidenier Rabot.

https://samenlevingsopbouwgent.be/wat-doen-we/projecten/sociale-kruideniers-gent-vzw/

[1] Het leiderorganisatienetwerk is een vorm van een lerend netwerk waarin verticale relaties bestaan tussen afnemers en aanbieders of tussen subsidiërende en ontvangende organisaties. In een leiderorganisatienetwerk delen alle leden in zekere mate een gemeenschappelijke doelstelling en is er in zekere mate sprake van samenwerking en interactie. Echter, in het leiderorganisatienetwerk worden alle activiteiten en belangrijke besluiten gecoördineerd door één van de leden van het netwerk die als besturingseenheid optreedt.

https://samenlevingsopbouwgent.be/wat-doen-we/projecten/rabot-op-je-bord/

De wijk Rabot-Blaisantvest in Gent beloont de inzet voor de wijk.

Torekes zijn de munt van de wijk. Wie in Rabot-Blaisantvest bijdraagt aan burenzorg, buurtzorg en milieuzorg kan Torekes verdienen.

https://samenlevingsopbouwgent.be/wat-doen-we/projecten/de-torekes/

Het is een complementaire munt, een alternatief systeem om mensen te verlonen voor hun inzet voor de buurt.

Lunchpauze in eetcafé het Toreke

Toreke vzw is een Gentse organisatie die laagdrempelige buurtvoorzieningen in Gentse wijken inricht. De vzw beheert Eetcafé Toreke in het Rabot en Wijkrestaurant 't Oud Postje en buurtmoestuin de Moeskopperij in Muide-Meulestede. De restaurants zijn erkend als Gents sociaal restaurant, dat wil zeggen dat bezoekers met een laag inkomen een lagere prijs betalen. Klanten die het standaardtarief betalen, maken zo mee onze werking mogelijk.

Toreke vzw is ook een opleidings- en tewerkstellingsproject voor personen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt. We bieden hen werkervaring en begeleiding om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

https://www.torekevzw.be/

TOREKE
EETCAFE

gereserveerd

Hakim Benichou gaat met ons dieper in op Intercompetent en ACT. ACT is de vermarktbare tool op basis van intercompetent en staat voor Actief Competenties Toetsen. Zowel arbeidsvaardigheden als soft skills worden getest. Met dit project werd ingezet op het realiseren van het grondrecht arbeid. In het kader van het 'focus op talent'-beleid kwam er een ESF-oproep. Samenlevingsopbouw besloot samen met het Vormingsfonds voor Uitzendkrachten en Tempera een project in te dienen. Tijdens dit project ontwikkelden ze een competentietool op maat van de uitzendsector. In 2017 gingen ze aan de slag, waarna de uitzendbedrijven AGO JOBS & HR en ASAP.be aansloten.

Intercompetent en ACT streven oplossingen na op 3 niveaus: voor de werkgevers helpt het om buiten de gebruikelijk vijver van werkzoekenden te vissen op een krappe arbeidsmarkt, aan de intermediairen (uitzendconsulenten en arbeidsbemiddelaars) geeft het een tool die zijn nut bewezen heeft om cultuur- en taalonafhankelijk competenties te gaan meten en voor de kortgeschoolde en anderstalige werkzoekende biedt het een oplossing om los van hun diploma of taal te tonen wat hun competenties zijn.

Het instrument werd opgebouwd samen met intermediairen en de doelgroep van kortgeschoolde en anderstalige werkzoekenden.

https://www.actiefcompetentiestoetsen.be/ontwikkeling-van-act

https://samenlevingsopbouw-antwerpenstad.be/wat-doen-we/projecten/intercompetent/

https://www.actiefcompetentiestoetsen.be/

Natan Hertogen stelt ons 'Dampoort knapt op!' voor. 'Dampoort knapt op!' startte als een pilootproject in de Dampoort wijk voor het helpen van noodkopers of noodeigenaars. Dit zijn eigenaars van kwalitatief slechte woningen die geen middelen hebben om noodzakelijke verbeteringswerken of renovaties te betalen en ook geen alternatief hebben om elders te gaan wonen (kopen of huren) om de leefomstandigheden te verbeteren. Voor een stad als Gent wordt het aantal noodkopers/eigenaars op een 6000-tal geschat, een 4,3% van de Gentse huishoudens. Voor heel Vlaanderen schat met het aantal op 119.000.

Het doel van dit project is om de woonsituatie van kwetsbare gezinnen gezonder, veiliger en energiezuiniger te maken. Met dit project wil men ook kwetsbare Gentenaars betrekken bij de stadsvernieuwing in de Dampoort. OCMW Gent stapt in dit project omwille van het innovatieve karakter en als een vorm van preventie. Door de noodkopers te ondersteunen wil het OCMW van Gent vermijden dat deze gezinnen in de problemen zouden komen en afhankelijk worden van het OCMW voor hun huisvesting.

Om deze groep te helpen werd een partnerschap aangegaan met onder andere de stad Gent en het OCMW, Domus mundi, Bouwunie, VIBE, SIVI en Samenlevingsopbouw Gent.

Er werd een voorwaardenkader en regelement opgesteld en er werd ook aan risicodekking (hypotheek 2de rang en voorkooprecht) gedacht. Er werd een communicatie opzet en gezinnen geworven voor deelname.

Het financieel model is een rollend fonds van OCMW en stad Gent. Er wordt € 30.000 per deelnemer uitgetrokken.

Bijzonder aan het project is dat, in tegenstelling tot bij andere subsidies, de tussenkomst van het OCMW bij de verkoop van de woning terugkeert naar het OCMW. Ook een deel van de eventuele meerwaarde van het huis door de renovatie gaat naar het OCMW. Op die manier kan dezelfde tussenkomst voor verschillende opeenvolgende gezinnen ingezet worden en wordt er bewust spaarzaam omgegaan met de beschikbare overheidsmiddelen. Dit wordt benoemd als een 'rollend fonds' of subsidieretentie. Het principe van subsidieretentie wordt ontleend aan het Community Land Trust -concept (CLT). Dit sociaal en innovatief woonconcept wil wonen toegankelijk en betaalbaar maken voor mensen met een laag inkomen.

Het gaat telkens om wijkrenovatie, er wordt dus met bouwblokken gewerkt. De werving en selectie gebeurt outreachend (deur-aan-deur, via basisorganisaties en sleutelfiguren) en proactief (directe administratieve ondersteuning). Op basis van het voorwaardenkader worden de deelnemers objectief geselecteerd en ook de sociale en financiële situatie van het gezin wordt in overweging genomen. Voor het pand worden een technisch verslag en een EPC score opgesteld. De zeer slechte woningen worden er uit gefilterd. Er moet een akkoord komen van de verschillende partners voor het renovatieprogramma.

Bij dit project hoort ook begeleiding, enerzijds buurtgericht (daarom per wijkblok) maar ook individueel. Domus mundi zorgt voor de bouwtechnische begeleiding (ontzorging !), SIVI en samenlevingsopbouw zorgen voor de begeleiding van de bewonersgroep, voor de buurtgerichte activiteiten en voor de individuele sociale begeleiding.

Er werden mooie resultaten behaald. De EPC score van de woningen ging gemiddeld van 500 naar 250 en het aantal strafpunten in de wooncode werd gereduceerd van gemiddeld 54 naar gemiddeld 10 strafpunten.

Uit de pilootfase konden heel wat lessen getrokken worden over wat werkt en wat niet. Zo worden de collectieve aanpak (wijk- en groepswerk), de afbakening van de doelgroep, de koppeling aan woonkwalitiet en energie-efficiëntie, de verschillende begeleidingsvormen en de subsidieretentie allen als zeer positief beoordeeld.

Het project werd ook al verder verspreid. Er zijn de 3 gentse pilootprojecten, 2 rondes van 'Dampoort knapt op !' en 1 in de Rabotwijt. Via ICCARus (Urban Innovative Actions, https://www.ocmwgent.be/OCMW/In-de-pers/ICCARus.html) worden er 100 woningen opgeknapt met Europese projectsubsidies en in het bestuursakkoord wordt ook de renovatie van 50 woningen per jaar ingeschreven voor de periode 2019 tot 2024. Samengeteld wil dit zeggen dat er in 2024 in Gent een fonds zal zijn van € 9.72 miljoen voor ongeveer 324 noodkopers.

In 2017 werden in Halle en Tienen ook telkens projecten opgestart voor 10 woningen en in 2018 lanceerde de provincie Vlaams-Brabant een open oproep € 800.000. De technische screening en renovatiebegeleiding is ten laste van de provincies. 16 lokale besturen dienden een aanvraag in. In 2019 konden 6 locaties opgestart worden. Voor de andere volgt een nieuwe open oproep

met een verhoogd budget van € 3.2 miljoen . Zo komt het rollend fonds in Vlaams Brabant op € 4.6 miljoen voor een 166 noodkopers.

Op Vlaams niveau zet een wijziging in het energiebesluit € 12.5 miljoen uit het klimaatfonds in om 500 noodkoopwoningen te renoveren.

De uitdagingen blijven dus zeker groot met 1 miljoen te renoveren woningen, waarvan er 350.000 echt een ondermaatse kwaliteit hebben. De overlap die er is tussen slechte woningen en lage inkomens geeft duidelijk aan dat er voor die groep extra ondersteuning nodig is als tegen 2050 alle woningen energiezuinig moeten zijn. Een extra uitdaging zit er in de betaalbaarheid van woonmarkten in en rond de steden, zeker gezien het fenomeen van gentrificatie.

Marktoplossingen zijn niet zo voor de hand liggend. ESCO's (Energy Service Company) werken niet (goed) op private woonmarkten. Bovendien lijkt het moeilijk om aan noodkopers een verdienmodel te koppelen.

Toch meent men dat er met een slimme vraagondersteuning een grote economische return is. Van elke geïnvesteerde euro gaat er € 0.67 terug in de economie (door vraagcreatie, bedrijfsomzet, werkgelegenheid en inkomsten voor de sociale zekerheid en belastingen) en ook de sociale impact is groot. Terugverdieneffecten zijn er ook te vinden in stadsvernieuwing, welzijn, gezondheid, arbeidsmarkt, sociale cohesie en de SDG's.

Het Vlaams rollend fonds voor noodkopers (toekenning van steun voor energetische renovatieprojecten voor noodkoopwoningen) is een eerste stap om een juridisch kader te creëren. Er is een projectoproep voorzien met een budget van € 12.5 miljoen uit het klimaatfonds. Er is een grote luisterbereidheid geweest en er zijn heel wat elementen uit 'Dampoort knapt op !' overgenomen. Toch zien we ook nog een aantal verbeterpunten. Zo is niet duidelijk hoe de subsidiëring van de bouwtechnische en sociale begeleiding zal verlopen. Zij zijn noodzakelijk voor het slagen van de renovaties. Het zou ook beter zijn het bedrag op te trekken tot € 30.000, in plaats van de € 25.000 nu. Het fonds wordt nu geïnitieerd vanuit het domein energie maar het gaat natuurlijk ook over de woonkwaliteit. De uitsluitingen die er zijn voor eigenaars in verdeeldheid zouden ook nog aangepast moeten worden, evenals de bepalingen over de terugbetaling in mensualiteiten.

Meer info: https://samenlevingsopbouwgent.be/wp-content/uploads/sites/6/2019/04/Van-rollend-noodkoopfonds-naar-Vlaams-sociaal-renovatiefonds_10-aanbevelingen.pdf

Een (sociaal) renovatiepact op Vlaams niveau kan veel kansen bieden. Met een ruim oproepenkader voor collectie renovatie, een vertienvoudiging van het huidige budget (= 10% van één jaar woonbonus) en een gedeelde inspanning op verschillende beleidsdomeinen (energie, klimaat, wonen , armoede, welzijn, omgeving en stedenbeleid). Er zit zeker ook een win in voor alle sociale partners.

https://samenlevingsopbouwgent.be/wat-doen-we/projecten/wijkrenovatie-dampoort-clt/

https://samenlevingsopbouwgent.be/wp-content/uploads/sites/6/2016/12/Brochure_Dampoort_knapt_op_v4.pdf

Om af te sluiten laat Stefan Goemaere ons kennismaken met het Papillon project, een project dat strijdt tegen energiearmoede.

Enkele vaststellingen verduidelijken waarom er nood is aan een project als dit. Heel wat mensen hebben hoge facturen voor hun energieverbruik en de recente prijsstijgingen maken die factuur nog hoger. Het ontradingstarief voor mensen in energiearmoede loopt op tot € 0.368 per Kwh! Ze hebben energieschulden en hebben geen budget voor energiezuinige toestellen. De oude toestellen die ze ter beschikking hebben verbruiken veel energie. Ze zijn vaak nog van het C-type, die 3 tot 5 maal meer verbruiken dan de A++ toestellen. Er wordt geschat dat 1/3 van de gezinnen in energiearmoede energieverslindende toestellen in huis heeft. Het gaat om 120.000 gezinnen in Vlaanderen.

Via een samenwerking met Bosch België worden energiezuinige toestellen haalbaar gemaakt voor de gezinnen in energiearmoede.

Concreet werkt het als volgt. De doelgroep gaat via Papillon een 10-jarig huurcontract aan. Dit contract is opzegbaar. Daarin zijn service en garantie inbegrepen voor de heel periode. Door de product/service combinatie sluit dit ook aan bij de principes van circulaire economie. In het aanbod zitten een A++ koelkast, diepvries, combi, wasmachine, droogautomaat en vaatwas. De maandelijkse huurprijzen bedragen tussen de € 6 en de € 8 per toestel. In het eerste experiment zitten 100 toestellen voor de doelgroep in de Westhoek. Er is ook lokaal risicofonds opgericht dat tussenkomt wanneer het toestel verloren gaat door bijvoorbeeld brand of diefstal.

De doelgroep werd afgebakend als mensen in energiearmoede, met energieschulden (beleverd door Fluvius), die in aanmerking komen voor een energiescan, die oude toestellen hebben én die in de Westhoek wonen. De toeleiding gebeurt voornamelijk door de OCMW's maar ook andere kunnen toeleiden.

Na de start in september in 2018 hebben tegen het einde van het jaar alle 100 toestellen een bestemming gevonden in 63 gezinnen. De meeste gezinnen die instapten, huren 1 of 2 toestellen.

In 2019-2020 volgt een impactmeting. De gezinnen zelf worden ook begeleid op energievlak. Door de duur van het huurcontract is er ook gedurende de hele tijd contact met de gezinnen en kunnen ze opgevolgd worden. Dat biedt een aantal troeven voor (armoede)onderzoek. Ook voor de OCMW's, energiesnoeiers, CAW's, schuldbemiddelaars, … is dit een instrument om de gezinnen directe en concreet te helpen.

Van het eerste projectidee van 'Papillon' werd een sociaal business plan gemaakt (via KBS oproep). Na contacten met Bosch en het Kabinet energie werden er 14 leningen opgenomen in de Vlaamse energielening. Er werd ook deelgenomen aan de call van Ashoka en de Schneider electric foundation 'social innovation te tackle fuel poverty'. Na de selectie voor deze call en een begeleidingsproces van 6 maanden werd het model verder verfijnd en werd er een stappenplan gemaakt naar Europese opschaling. Dat gaf een enorme vertrouwensboost.

De samenwerking met Bosch België was een boeiend leeproces met vallen en opstaan, voor beide partners. In co-creatie werd er aan het project gewerkt. Iedere partner had een eigen werking, cultuur en achtergrond. Belangrijk is goed te weten wat en waarom je iets wil en van daaruit creatief te denken. De UGent werd bijvoorbeeld ook ingezet als juridisch adviseur.

Er is nu formeel een contract afgesloten met Bosch voor 10 jaar met een exclusiviteitsbeding voor België. Ook voor het bedrijf zelf is dit een uitdaging, verschillende geledingen moeten immers gaan samenwerken.

Het project wordt ook ondersteund door Vlaanderen via de call 'Vlaanderen Circulair' – circulaire doeners 2018. Voor 2018 en 2019 werd zo € 100.000 uitgetrokken, met promotie via OVAM. Er wordt ook onderhandeld met de Minister van energie om de huurprijs nog verder te kunnen laten dalen. Dat zou kunnen door binnen het project ook de kortingsbonnen van het VEA voor de aankoop van energiezuinige toestellen in te zetten. De onderhandelingen daarover lopen nog.

Ondertussen wordt naar het project verwezen in publicaties van de SERV en in internationale wetenschappelijke publicaties.

Uit het project komen tal van positieve effecten voor de verschillende betrokkenen.

Voor de doelgroep geven de toestellen een verbeterd comfort en een lager energieverbruik. Daardoor houden ze meer besteedbaar budget over. Ze kunnen 10 jaar verder zonder zorgen. Bovendien ontvangen ze extra begeleiding op het vlak van energie.

Voor de overheid zorgt Papillon ervoor dat energiearmoede aangepakt kan worden voor een groep die anders moeilijk bereikbaar is. Dat creëert ook positieve effecten voor het klimaat en het bereiken van de SDG's.

Voor het bedrijf is dit in eerste plaats een experiment in de richting van een meer circulaire economie en maatschapplijk verantwoord ondernemen. Ze kunnen zo ook een nieuwe 'markt' aanboren.

Voor de sociale diensten en schuldbemiddelaars is dit een neiuwe instrument om mensen met schulden effectief te helpen en een instrument in de strijd tegen energiearmoede.

Bijlage: presentaties

Armoede en onderbescherming

Peter Raeymaeckers

Peter.Raeymaeckers@uantwerpen.be
Master Sociaal Werk Uantwerpen
CRESC: Centre Research on Environmental and Social Change

Universiteit Antwerpen

Armoede

- Armoede?
- Evidenced based policy
- Uitdagingen voor een effectief armoedebeleid

Het jaarboek

- Sinds 1994: stavaza van armoede, armoedebeleid en nieuwe inzichten vanuit wetenschap
- Armoede op zowel de publieke als op de beleidsagenda
- Platform van tegenstellingen: ruimte voor debat
- Heden: gedragen door interfacultaire stichting (USAB)

Wat is armoede?

- Zoektocht armoededefinitie:
  - Starten bij leefwereld
  - Definitie verwijst naar normatieve positie op het gebied van armoedebestrijding: maatschappelijk-structurele kijk & visie op armoedebestrijding
  - Debat openhouden met mensen in armoede, onderzoekers en middenveldactoren

Armoede is …

"Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen"

(Vranken e.a., Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 1994-2015)

Universiteit Antwerpen 1

Definitie

- Multi-aspectueel: diverse gebieden van het individuele en collectieve bestaan (arbeidsmarkt, onderwijs, huisvesting, gezondheid en gezondheidszorg, rechtsbedeling, cultuur, sociale netwerken of collectieve voorzieningen)
- Relatieve definitie van armoede: in vergelijking met algemene aanvaarde leefpatronen
- Maatschappelijk schuldmodel: kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen
- Algemeen aanvaarde levenspatronen ???

Universiteit Antwerpen 1

Nieuwe definitie

- *"**Een netwerk van sociale uitsluitingen** dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het verhindert mensen in armoede om een leven te kunnen leiden dat voldoet aan de **menselijke waardigheid**. Deze kloof die in de samenleving wordt geproduceerd, kan men niet op eigen kracht overbruggen."*

Universiteit Antwerpen 1

Nieuwe definitie

- Maatschappelijk-structureel schuldmodel: causaal verband tussen uitsluiting op diverse levensdomeinen en menswaardig bestaan
- Multi-aspectueel kenmerk van armoede
- Grondrechten
- Armoedebestrijding: realiseren van grondrechten vanuit democratisch proces en met respect voor individuele vrijheid

Universiteit Antwerpen 1

Nieuwe definitie

- Overleven versus floreren en participeren
- Menselijke waardigheid: "nadruk op de bescherming van gebieden van vrijheid die zo wezenlijk zijn dat het wegnemen daarvan een leven zou opleveren dat niet overeenstemt met de menselijke waardigheid"

Universiteit Antwerpen 1

1. Evidence-based policy

- Evidence based armoedebeleid: enge versus brede benadering van evidence based policy
  - Eng: output en outcome
  - Breed: aandacht voor wie? Waarom? Onder welke omstandigheden?

  - Aandacht voor perspectief van doelgroep!
- Onderzoek als synthese, analyse, evaluatie en inspiratie voor beleid

Universiteit Antwerpen 1

2. Inclusief beleid

- Verhouding tussen Vlaanderen en andere beleidsniveaus
- Recent: belang van lokaal niveau
- Lokale netwerken zijn cruciaal in de strijd tegen armoede
  - Initiatieven zoals GBO, lokale netwerken kinderarmoede, huizen van het kind,
  - Voldoende ondersteuning
  - Inzetten op initiëren, evalueren en opschalen van lokale experimenten

Universiteit Antwerpen 1

2. Inclusief

- Maar: internationale ervaring toont aan dat decentralisering zeer vaak resulteert in verlies van structureel perspectief armoede
  - Belang van sterke Vlaamse overheid
  - In dialoog en samenwerking met Federaal en Europees armoedebeleid
- Multi-level governance: armoedebeleid wordt gemaakt over de overheidsniveaus heen

Universiteit Antwerpen 1

3. Participatief & interactief

- Participatie van doelgroep
- Interactief: dialoog van probleemanalyse tot uitvoering en evaluatie
- Verenigingen staan onder druk:
  - Tempo op maat van mensen in armoede
  - Transparantie en terugkoppeling
  - Resultaten?
- Bewijzen van resultaten tov praktijk van 'informaliteit'

Universiteit Antwerpen 1

4. Strijd tegen onderbescherming

- Welvaartsstaat is nog niet performant of effectief genoeg
- Diverse drempels verhinderen realiseren van rechten
- Debat over onderbescherming raakt aan fundamenten van onze welvaartsstaat
- Diverse visies!

Universiteit Antwerpen 1

Praktijken tegen onderbescherming

- Geïntegreerd Breed Onthaal
- OCMW Gent:
  - rechtenmaatschappelijk werker
  - Steekproef van mensen met een leefloon
  - Outreachend werken & proactief werken

Praktijken tegen onderbescherming

- Geïntegreerde basisvoorziening (Boom)
  - Praatgroep van vrouwen van Marokkaanse achtergrond
  - Praten over problemen en noden
  - Trachten elkaar te versterken
  - Vanuit deze praatgroep wordt dialoog aangeknoopt naar het beleid
  - Participatie van doelgroep
  - Rol van basiswerker:

Twee visies op onderbescherming

- Waarborgen van rechten: onderbescherming op het gebied van financiële onderbescherming (GBO & Automatische rechtentoekenning)
- Sociaal-politieke functie van rechtenbenadering: dialoog aanknopen over het realiseren van grondrechten
- (Vandekinderen et al., 2018)

Universiteit Antwerpen 1

Uitdagingen zijn groot

- Armoedebestrijding start vanuit rechtenbenadering met link naar diverse levensdomeinen
- Reflectief beleid
  - Vanuit multi-level governance
  - met focus op (beleids-) netwerken
  - met nadruk op participatie en intensieve interactie
  - … en (wetenschappelijke) evaluatie voor nieuwe inspiratie

Universiteit Antwerpen 1

- Strijd tegen onderbescherming: inspanningen nodig vanuit waarborgfunctie en sociaal-politieke visie op rechtenbenadering

Universiteit Antwerpen

1

SAMENLEVINGSOPBOUW

29 januari 2019

Praktijkbezoek SERV Rabotwijk Gent

Samenlevingsopbouw

Kristel De Vos

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Wat?

- Opbouwwerk
- Onderdeel van Welzijnswerk
- Wijken en buurten
- Verbeteren van woon- en leefomstandigheden
- De invloed van de bewoners, bij de verbetering ervan, versterken

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Opdracht?

Samenlevingsopbouw komt op voor

- het recht op een menswaardig bestaan, verschillende levensdomeinen (Grondwet)
- voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities, mensen die geconfronteerd worden met achterstelling en uitsluiting

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Hoe?

Samenlevingsopbouw werkt

- aan het realiseren van grondrechten
- samen met de mensen zelf, vanuit hun context
- met partners die gelijkaardige doelstellingen nastreven
- aan innovatieve en structurele oplossingen
- aan maatschappelijke en politieke verandering

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Van basiswerk tot structurele verandering

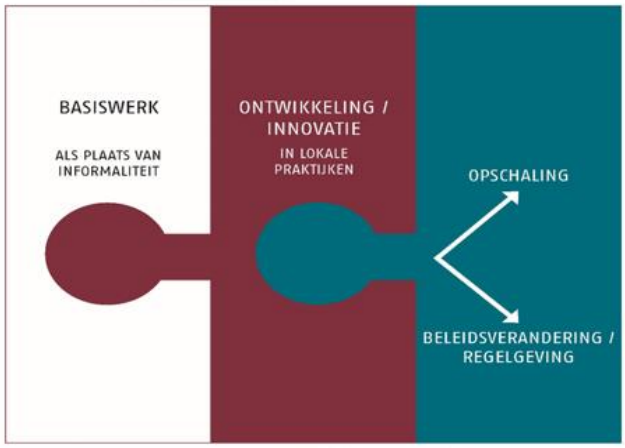

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Basiswerk

- Vb. Buurthuis Cassablanca
- Plekken van informaliteit met oog op aangaan van sterke en duurzame relatie met doelgroep
- Mensen versterken, hun netwerken en hun betrokkenheid bij de samenleving, regisseur eigen leven
- Samenwerking doelgroep, andere organisaties, lokale overheden, …
- Humus voor innovatie

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Innovatie/Ontwikkeling in lokale praktijken

- Innoveren door ongewone of nieuwe verbindingen te zoeken tussen actoren, expertises of hulpmiddelen, makelaar van oplossingen
- Aanpak problemen uit de dagelijkse werk-, woon- en leefomgeving: werken, wonen, inkomen, onderwijs, … cfr. recht op menswaardig bestaan (Grondwet)
- Meer dan 150 projecten

Praktijkbezoek Gent 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Innovatie/Ontwikkeling Lokale praktijken

Onderwijs:

Brede school in Beringen-Mijn: **De Terrilling**

- Ongelijke onderwijskansen- en ongelijke kansen vrijetijdsaanbod
- Samenwerking Rimo, de stad en enkele ouders
- Meer ouderbetrokkenheid
- Vrijetijdsaanbod met opstap naar clubs
- Inrichting publieke ruimte

Praktijkbezoek Gent 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Innovatie/Ontwikkeling Lokale praktijken

Maatschappelijke dienstverlening

Buurthuis Dinamo, Deurne-Nood

- Taal*oor
- Koffie en Formulieren
- Geïntegreerde basisvoorziening in strijd tegen onderbescherming: ontmoeten, schakelen, politiseren, leren, vrije tijd

Praktijkbezoek Gent 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Innovatie/Ontwikkeling Lokale praktijken

Werk

Ouders in Actie, Roeselare

- Werkarme gezinnen met kinderen
- Integrale begeleiding naar welzijn en werk
- Wekelijks jobatelier: zoeken vacatures en workshops
- Individuele en groepsondersteuning
- I.s.m. OCMW, VDAB, CAW en vakbonden

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Opschaling en beleidsverandering/regelgeving

- Innovaties maatschappelijk relevant bij schaalverwerving
- Zoeken om praktijken ook elders uit te rollen, in andere contexten: o.a. inzetten op meer sectorinterne werking en gezamenlijke keuzes
- Verruimen en veralgemenen op Vlaams niveau, vb. Bewegen op verwijzing door Gezond Leven
- Beleidswerk om regelgeving te wijzigen of nieuwe regelgeving te bewerkstelligen

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Organisatie

- Decreet Maatschappelijk opbouwwerk, 1991
- Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- 3 stedelijke: Antwerpen, Gent en Brussel
- 5 provinciale instituten
- Niet gebiedsdekkend
- Budget 10 mio EUR, ruim 300 medewerkers

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Financiering

- Basiswerk: veelal lokale middelen, convenanten met lokale besturen
- Innovatie en ontwikkeling: decretale middelen Welzijn, zekere onafhankelijkheid in lokale context
- Opschaling: andere (overheids)middelen

Praktijkbezoek SERV 29 januari 2019

Samenlevingsopbouw

Uitdagingen

- Basiswerk: lokale (= tijdelijke) financiering
- Maatschappelijke innovatie en economische efficiëntie, tijds- en prestatiedruk
- Schaalverbreding en opschaling snijvlak van welzijn en verschillende beleidsdomeinen
- Opschaling door of in samenwerking met anderen, rol voor SO: signaalfunctie en expertise

SAMENLEVINGSOPBOUW
Hartelijk dank
Contact: Kristel De Vos, beleidsmedewerker
Kristel.de.vos@samenlevingsopbouw.be
0473 78 35 97
www.samenlevingsopbouw.be

Lokaal sociaal beleid in Boom

Boom
VERRASSEND HARTIG

1

Inhoud presentatie

- Omgevingsanalyse
- Vijf pijlers binnen armoede- en lokaal sociaal beleid
- Het prijskaartje
- Uitdagingen

Boom
VERRASSEND HARTIG

1

Boom?

Boom
VERRASSEND HARTIG

1

24 binnenland

25

EEN KIND OP DE DRIE IS ARM EN NIEMAND WEET HOE DAT KOMT

ARM BOOM

U kent Boom als de thuishaven van Tomorrowland of de plek waar de A12 onder de Rapel duikt, maar de gemeente is ook het tranendal van

Meer dan vijftien procent van kinderen in provincie wordt geboren in kansarm gezin

ANTWERPEN/KEMPEN

De Kempense vereniging SPAAK (Samen Pasout tegen Armoede) sloeg afgelopen weekend alarm over de armoede in Turnhout. Ook in veel andere Antwerpen steden en gemeenten stijgt de kansarmoede snel. Kind en Gezin is bezorgd, net als de lokale bestuurders zelf.

MAGNET FOTOS

In de provincie Antwerpen wordt 15,3 procent van de kinderen geboren in een kansarm gezin. Dat ligt 0,33% hoger dan het Vlaams gemiddelde. Zowel in Vlaanderen als in de provincie Antwerpen is een stijgende lijn te zien in vergelijking met vijf jaar geleden. "We zijn daarbij bezorgd over die stijgende kansarmoede", zegt Leen De Bois van Kind en Gezin.

"Het maakt ons niet. In gemeenten met veel kansarmoede, proberen we jonge ouders met onze dienstverlening op weg te helpen. Veel mensen wachten lang om hulp te vragen, en weten niet welke ondersteuning er allemaal bestaat. Doorverwijzen is dan een belangrijke taak."

De kansarmoede neemt vooral toe in grote steden, en bij gezinnen met een niet-Belgische moeder. "Het is een heel complexe problematiek. Als wij een gezin begeleiden, proberen we altijd vanuit dat gezin te vertrekken om te bijlen waar we iets kunnen betekenen. Dan bereik je meer dan als je een lijstje opstelt met 'normen' waaraan een gezin moet voldoen. Gelukkig merken we dat steden en gemeenten zelf ook bezorgd zijn en stoppen ondersteunen om iets aan die kansarmoede te doen."

Industrieel

In Willebroek groeide de kansarmoede van 6,7% in 2010 naar 17,3 procent in 2015. "We zijn daar zeer ongerust over", zegt OCMW-voorzitter Reinhilde Van Moer (N-VA), die vermoedt dat het industriële karakter van Willebroek een rol speelt bij die cijfers. "Daarvoor trekken we ook relatief veel toevlijkelingen aan. Kansarmoede is al jaren een problema en we proberen weakmaan te zijn en een antwoord te bieden. Zo begeleiden we in samenwerking met een expert van de Thomas More Hogeschool aan een traject rond kinderarmoede. Er worden verschillende werkgroepen opgestort over thema's als onderwijs, tewerkstelling en gezondheid. Het is onze wensterse maatschappij onwaardig dat kinderen worden geboren in kansarme gezinnen."

Bekend bovenaan de lijst van steden of gemeenten met een hoog percentage kansarmen staat Boom van 9,1% in 2010, ondertussen dat cijfer in 2015 naar 37,1%. Meer dan één op de drie baby's in Boom wordt dan geboren in een kansarm gezin. "Het is ongelofelijk hoe hard die cijfers de afgelopen jaren gestegen zijn. We zijn daar absoluut bezorgd over. We hebben veel projecten die daarop inspelen, maar het is een problema dat niet te snel op te lossen is", zegt Lise Van Dijck, ondertussen lokaal sociaal beleid.

Sinds twee jaar is bezorgd van het huis van het kind vrijgesteld om op alle basisscholen contact te onderhouden met de ouders. Voor jonge ouders met baby's is er ruimtelijk Boom juist die gezinnen kan helpen met de baby's kort. "We zetten ook hard in op kinderopvang. Op die manier kan een moeder gemakkelijker doorstromen naar een job. Maar als zij een job heeft, betekent het nog niet dat alle schulden zijn afgelost, of dat de woning in betere staat is. Het is een traject van jaren, en ondertussen blijft er nieuwe instroom komen. Boom wordt je daar moeilijker van. Als de cijfers kansarmoeden, vinden we altijd een diepe nacht. Het lijkt net alsof we er niet meer bezig zijn, terwijl we juist erg van heel dicht."

Waar die hoge cijfers precies vandaan komen, is moeilijk te verklaren. Lise Van Dijck: "Wij vermoeden dat de huisvesting een rol speelt. Wonen is hier relatief goedkoop, dat heeft een aanzuigeffect op nieuwkomers, die vaak minder financiële middelen hebben."

"Niet nog meer armen"

Uiteraard staat Antwerpen zelf ook hoog in de lijst, op de tweede plaats achter Boom. "Al stabiliseert het cijfer wel", zegt Frans Duchateau, schepen voor Sociale Zaken (N-VA). "Maar het blijft zwaar om te dragen voor Antwerpen. Het heeft hier veel te maken met de instroom van nieuwkomers. Daarom ook dat we altijd zeggen dat we in Antwerpen niet nog meer arme gezinnen moeten aantrekken."

Gemeenten met hoogste percentage kansarmoede

1. Boom 37,1%
2. Antwerpen 20,1%
3. Turnhout 20,8%
4. Willebroek 17,3%
5. Schoten 15,9%
6. Lier 12,6%
7. Lint 12%
8. Mechelen 11,8%
9. Ruisbroek 11,7%
10. Kruisbroek 9%

LIZE VAN DIJCK

"Het is ongelofelijk hoe hard de kansarmoede in Boom de afgelopen jaren is gestegen. We zijn daar heel bezorgd over"

'Te lage leeflonen en te weinig sociale woningen. Het probleem van Boom is een Vlaams probleem, dat toevallig hier aan de oppervlakte komt'

niet of dit belangrijk is of niet.'

Nadia komt uit Antwerpen. Ze woont al 17 jaar in Boom. Fatima is

1

Demografie en bevolkingsdichtheid

- +- 18.000 inwoners
- Positieve bevolkingsgroei
- Hoog aantal geboortes
- Groene druk
- 22,8% < 18 jaar
- Hoge bevolkingsdichtheid

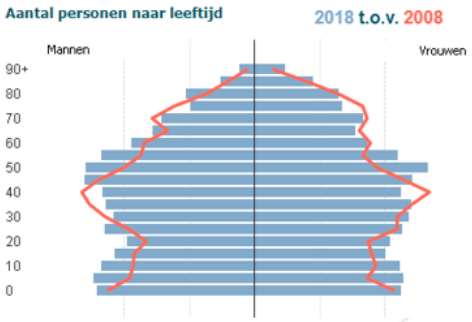

Armoede: inkomen en herkomst

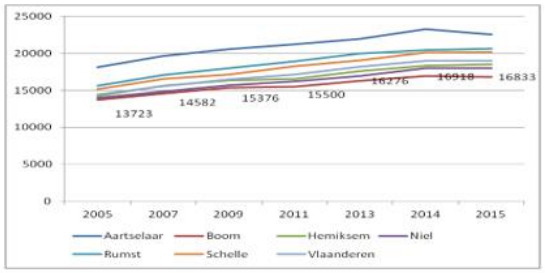

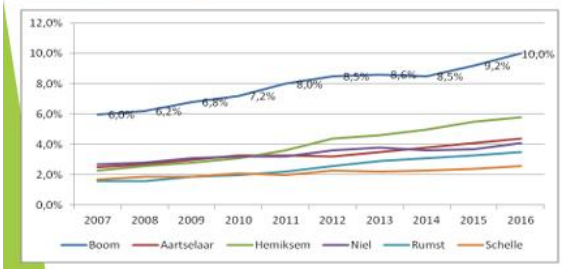

Herkomstgroepen	Boom	
	Aantal	% t.o.v. totaal aantal inwoners
Totaal EU-herkomst	1.314	7,5
- West en Noord-EU15	761	4,3
- Zuid-EU15	313	1,8
- EU13	240	1,4
Totaal niet-EU-herkomst	3.991	22,7
- Europa niet-EU	826	4,7
- Turkije en Maghreb	2.200	12,5
- Andere landen	965	5,5

Leeftijd	Aantal	% t.o.v. totaal aantal inwoner per leeftijdgroep
0-5 jaar	799	57,2
6-11 jaar	748	54,8
12-17 jaar	572	46,6
18-24 jaar	492	35,1
25-34 jaar	836	37,2
35-49 jaar	1.167	31,8
50-64 jaar	496	16,2
65-79 jaar	165	7,6
80 jaar en ouder	30	2,9

Tewerkstelling

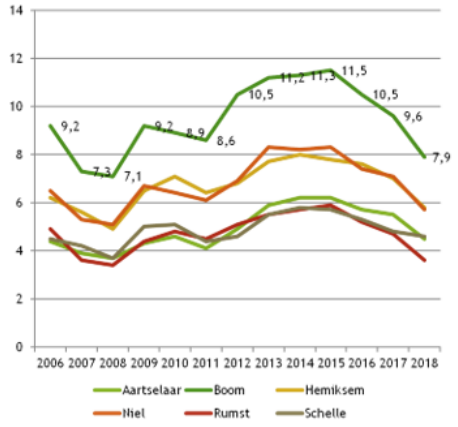

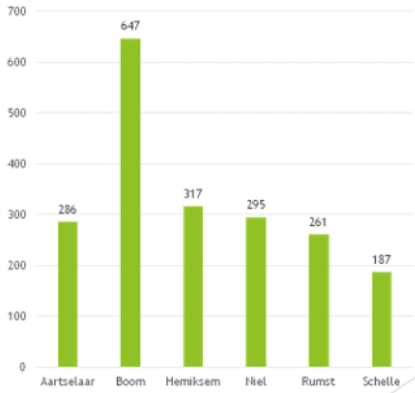

Huishoudtype

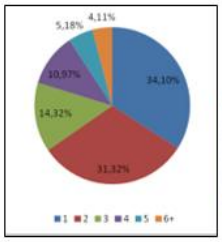

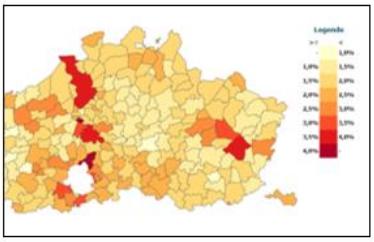

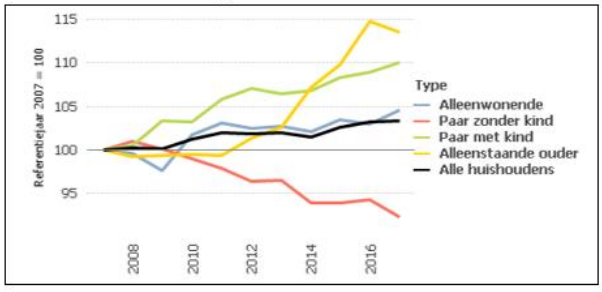

Opleiding

	Boom								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal lln met schoolse vertraging - jongens	96	97	120	145	120	124	121	115	101
Aantal lln met schoolse vertraging - meisjes	87	98	112	119	104	109	103	99	90
Aantal lln met schoolse vertraging - totaal	183	195	232	264	224	233	224	214	191
Aandeel schoolse vertraging - jongens	*20,4*	*19,8*	*23,3*	*27,4*	*23,3*	*24,5*	*24,2*	*22,4*	*20,3*
Aandeel schoolse vertraging - meisjes	*18,0*	*20,3*	*22,1*	*22,7*	*20,0*	*20,0*	*18,5*	*18,4*	*17,2*
Aandeel schoolse vertraging - totaal	*19,2*	*20,1*	*22,7*	*25,0*	*21,6*	*22,2*	*21,2*	*20,4*	*18,7*

	Boom												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal ln met schoolse vertraging - jongens	818	800	791	804	776	760	748	747	733	744	782	760	713
Aantal lln met schoolse vertraging - meisjes	377	410	383	383	370	374	372	349	326	312	337	357	362
Aantal lln met schoolse vertraging - totaal	1.195	1.210	1.174	1.187	1.146	1.134	1.120	1.096	1.059	1.056	1.119	1.117	1.075
Aandeel lln met schoolse vertraging - jongens	*41,5*	*42,0*	*41,5*	*41,6*	*40,7*	*41,3*	*40,2*	*40,1*	*39,2*	*39,3*	*41,4*	*40,7*	*40,4*
Aandeel lln met schoolse vertraging - meisjes	*23,4*	*25,4*	*25,1*	*25,8*	*26,1*	*26,6*	*26,7*	*25,4*	*24,1*	*24,5*	*26,2*	*27,5*	*27,3*
Aandeel lln met schoolse vertraging - totaal	*33,4*	*34,4*	*34,2*	*34,7*	*34,5*	*35,0*	*34,4*	*33,9*	*32,9*	*33,3*	*35,3*	*35,3*	*34,8*

Waarom Boom?

- Goede ligging
- Veel en goede basisscholen
- Goedkope huisvesting
- Goed wonen in Boom

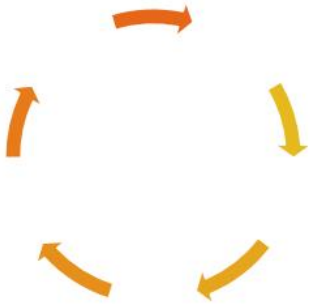

Boom
VERRASSEND HARTIG

Waarom Boom?

- Goede ligging
- Veel en goede basisscholen
- Goedkope huisvesting
- Goed wonen in Boom

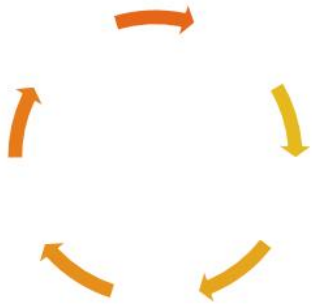

Vijf pijlers binnen armoede- en lokaal sociaal beleid

- Sterke focus op kinderarmoedebestrijding
- Integrale aanpak
- Outreachend en laagdrempelig werken
- Progressief universalisme
- Het lokaal bestuur als coördinator

Sterke focus op kinderarmoede

- Sinds 2012 inzet op kinderarmoedebestrijding
- 2014: opstart LNK + beleidsnota kinderarmoede
- Boempetat!, buurtrestaurant, geboortepakket, bokesbar, ontleenservice, brugfiguren…
- Impuls hogere overheid
- Sterk gepolitiseerd thema

Boom VERRASSEND HARTIG

1

Integrale aanpak

- Armoede is meer dan een inkomensprobleem
- Acties op alle levensdomeinen
- Visie binnen afdeling sociale dienstverlening
  - Fruit en soep in de BKO
  - Samenwerking kinderdagverblijf en sociale dienst

Boom VERRASSEND HARTIG

1

Outreachend en laagdrempelig werken

- Er is een heel uitgebreid (boven)lokaal aanbod
- Hoe krijgen we dit tot bij de doelgroep?

- Brugfiguren
- Boempetat!
- Spreekuren/ontmoetingsmomenten in buurtrestaurant

Boom VERRASSEND HARTIG

Progressief universalisme

- Kwaliteitsvol aanbod voor iedereen
  - Boempetat!
  - Huis van het Kind
  - Buurtrestaurant De tuin van de kleine chef
  - Soep op school
- Van daaruit: gericht aanbod specifiek voor doelgroep

Boom VERRASSEND HARTIG

Lokaal bestuur als coördinator

- Wat we samen doen, doen we beter. Samen werken en netwerken.
- Voorbeeldje van LNK
  - Lokaal netwerk kinderarmoede = leiderorganisatienetwerk
  - OCMW = commissioner
    - Visie en doelstellingen
    - Leidinggevende functie
    - Afspraken
    - Analyseren en evalueren
  - Van commissioner naar facilitator?

Boom VERRASSEND HARTIG

1

Een zesde verborgen pijler

- Angst voor aanzuigeffect
- Sociale huisvesting
- Wijkgezondheidscentrum

Boom VERRASSEND HARTIG

1

Het prijskaartje

- Lokale middelen (dotatie gemeente naar OCMW)
- Slim inzetten van middelen/diensten/medewerkers
- Hogere overheid
- Kleine projectsubsidies via Lions, bedrijven,…

Uitdagingen

- Visie
  - Visie doortrekken naar de volledige organisatie
  - Visie ontwikkelen met en voor het netwerk
- Netwerk
  - Uitbouwen rol netwerkcoördinator
  - Verhogen participatie andere organisaties en diensten binnen netwerk
- Financiële middelen: geen sectorale middelen meer
- Cijfers en verantwoording
- Participatie doelgroep

Lize Van Dijck
Afdelingshoofd sociale dienstverlening
Lokaal bestuur Boom
lize.vandijck@boom.be
03 880 58 40
www.boom.be

Boom
VERRASSEND HARTIG

1

SAMENLEVINGSOPBOUW

29/01/2019

Commissie Diversiteit SERV, Sectordag Gent

Competenties kortgeschoolde anderstaligen assessen

VAN INTERCOMPETENT NAAR ACT

Hakim Benichou, Projectcoördinator Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad vzw

SAMENLEVINGSOPBOUW

29/01/2019

Commissie Diversiteit SERV, Sectordag Gent

VAN INTERCOMPETENT NAAR ACT

SAMENLEVINGSOPBOUW

29/01/2019

Commissie Diversiteit SERV, Sectordag Gent

Probleem voor werkgevers: krapte op arbeidsmarkt of teveel vissen in zelfde vijver

+

Probleem voor intermediairen: uitzendconsulenten en arbeidsbemiddelaars

+

Probleem voor werkzoekenden: kortgeschoold en anderstalig

SAMENLEVINGSOPBOUW

29/01/2019

Commissie Diversiteit SERV, Sectordag Gent

Agogisch en politieke doelstellingen nastreven samen met de mensen voor wie je het doet en die mensen zijn zowel doelgroep als oplossingspartners

SAMENLEVINGSOPBOUW

29/01/2019

Commissie Diversiteit SERV, Sectordag Gent

2019 en verder?

ACT, zoektool naar talent vermarkten door te werken aan verspreiden, inzetten en inbedden,

SAMENLEVINGSOPBOUW

Dank voor uw aandacht

Contact:

Hakim.benichou@samenlevingsopbouw.be

Dampoort KnapT OP!

Van een Gents pilootproject naar structurele rollende fondsen voor noodkopers

Dampoort KnapT OP! Van een Gents pilootproject naar structurele rollende fondsen voor noodkopers

In deze presentatie

Hoe het werkt

De tussenstand?

Uitdagingen en kansen

Hoe het werkt

Noodkopers / noodeigenaars

Wat is dat?

- Kwalitatief slechte woningen
- Financiële problemen en dus geen renovatiemiddelen
- Of 'noodeigenaars'

Grote groep 4 % huishoudens = 119.000 woningen

- + 5% huishoudens mogelijk
- Gent: 4,3 % = ca. 6000

Hoe het werkt

De pilootpartners

Gebruikerscommissie

- OCMW Gent en Stad Gent
- Bouwtechnisch: Domus Mundi vzw, REGent vzw, VIBE vzw en Bouwunie
- Sociaal: vzw SIVI en Samenlevingsopbouw Gent vzw

Wat?

- Uitwerken algemeen kader voorjaar 2014
- Locatie, bouwblok, voorwaardenkader, reglement, werving
- Communicatie

SIVI

DM DOMUS MUNDI

WONEN OP GEMEENSCHAPSGROND CLT GENT

OCMW GENT

SAMENLEVINGSOPBOUW Gent

Hoe het werkt

Financieel model

- Rollend fonds OCMW Gent en Stad Gent
- € 30.000 / deelnemer
- terugbetaling (plus kleine verrekening meerwaarde) bij vervreemding (verandering eigenaar: verkoop, erfenis, …);
- Voorfinanciering
  - rollend fonds
  - subsidieretentie
- Gedegen risicodekking
  - Hypotheek (2de rang)
  - Voorkooprecht

Hoe het werkt

Selectie: wijk & deelnemers

- Bouwblok > wijkrenovatie
- Voorwaardekader
  - Objectieve selectie en ranking kandidaten
- Sociale en financiële situatie gezin
  - Zie ook 'budgetstandaard'
- Woononderzoek
  - Technisch verslag wooncode, EPC-score
  - Uitfilteren zeer slechte woningen, akkoord renovatieprogramma

Hoe het werkt

Begeleidingsmodel

Bouwtechnische begeleiding

- Domus Mundi
  - woonkwaliteit (+ veiligheid) & energie samen
  - ontzorging op maat doelgroep = intensief

Bewonersgroep & buurtgerichte activiteiten

- SIVI, Samenlevingsopbouw Gent)

Individuele sociale begeleiding

- SIVI, Samenlevingsopbouw Gent

Hoe het werkt

Stappenplan

Voorbereiding

- Naar een sterk partnerschap
- Bouwblok, voorwaardenkader, plan renovatiewerken, overeenkomst

Werving en selectie

- Outreachend (deur-aan-deur, via basisorganisaties en sleutelfiguren)
- Proactief (directe administratieve ondersteuning)

Renovatieplan en overeenkomst

- Prioritaire werken, renovatieplan, feestelijke start

Uitvoering

- Bouwtechnische begeleiding, individuele sociale begeleiding, groepswerk, community-project

Nazorg

- Financiële opvolging (hypotheek), sociale opvolging

Hoe het werkt

Resultaten

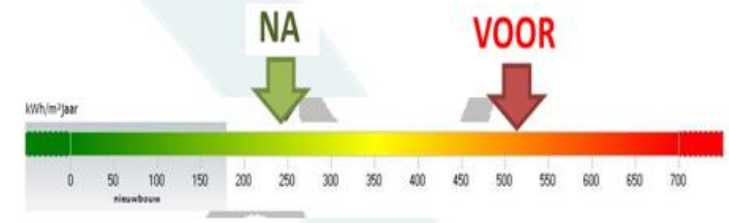

Hoe het werkt

Wat hebben we geleerd? Wat werkt?

- Collectieve aanpak: wijkrenovatie en groepswerk
- Doelgroepgericht
- Koppeling woonkwaliteit – energie
- Begeleiding
  - sociaal en bouwtechnisch
  - geen uitval!
- Subsidieretentie!

De tussenstand?

Rol Samenlevingsopbouw

Zoeken naar innovatieve, directe oplossingen

- wonen op maat

Combinatie agogische opdracht en beleidswerk

- groepswerk, begeleiding
- partnerschap

Opschalen/overdragen

- in functie van structurele oplossingen realisatie grondrecht

Samenlevingsopbouw

De tussenstand?

Gent

3 Gentse pilootprojecten

- DKO 1 (10), DKO 2 (9), RKO (5)

ICCARus (Urban Innovative Action)

- 100 woningen
- Impact op wijkniveau
- Overdragen naar huur, senioren, VME

Bestuursakkoord

- 50 per jaar 2019 – 2024

Samengevat: in 2024 is er een Gents fonds van ***9,72 miljoen*** euro voor ***ca. 324 noodkopers***.

De tussenstand?

Vlaams Brabant

2017: start proefproject Tienen (10) en Halle (10)

- 600.000 euro

2018: Open oproep provincie

- Beschikbaar budget van **800.000 euro**
- Technische screening/ renovatiebegeleiding vanuit provincie
- 16 lokale besturen dienden aanvraag in. Opstart op 6 locaties 2019: nieuwe open oproep
- verhoogd budget van **3,2 miljoen euro**

Samengevat: anno 2019 is er een Vlaams-Brabants rollend fonds van ***4,6 miljoen euro*** voor ***ca. 166 noodkopers***.

De tussenstand?

Vlaanderen & totaal

Vlaanderen

- De wijziging van het energiebesluit zet **12,5 miljoen euro** uit het klimaatfonds in om **500 noodkoopwoningen** te renoveren (aan 25.000 euro/ unit)

Totaal. Zicht op rollende fondsen ter waarde van ***26,82 miljoen euro*** voor ***ca. 990 noodkoopwoningen***.

Uitdagingen en kansen

Uitdagingen

- 1 miljoen woningen te renoveren
- 350.000 woningen ondermaatse kwaliteit
- Energiearmoede
  - overlap slechte woningen en lage inkomens
- Vlaams Renovatiepact
  - Tegen 2050 alle woningen in Vlaanderen energiezuinig (!)
- Betaalbaarheid woonmarken in en rond de steden
  - Gentrificatie

Uitdagingen en kansen

Marktoplossingen?

- Bestaande aanbod koop, huur, renovatie, …
- ESCO werkt niet (goed) op de privatewoonmarkt(en)
- Micro-economische bril:
  - Voor noodeigenaars **geen verdienmodel** met voldoende rendement
- Niet gerealiseerde economische activiteit!
  - Omzet, rendement, tewerkstelling, terugverdieneffecten, belastingontvangsten, …

Uitdagingen en kansen

Slimme vraagondersteuning

Uitdagingen en kansen

Vlaams Rollend Fonds Noodkopers

Pro

- 12,5 miljoen euro
- Eerste structurele projectoproep renovatie (kansengroepen)
- Grote luisterbereidheid, veel elementen overgenomen

Verbeterpunten

- Subsidiering bouwtechnische en sociale begeleiding
- Bedrag op 25.000 euro i.p.v. 30.000 euro
- Woonkwaliteit
- Eigenaar in verdeeldheid
- Mensualiteiten

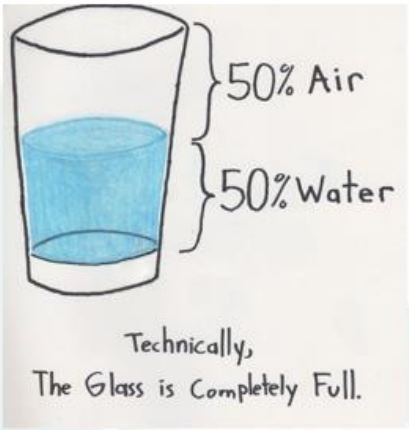

Uitdagingen en kansen

Vlaamse verankering

Sociaal renoveren als aanzet omslag renovatiebeleid en motor Renovatiepact

- Naar een ruim oproepenkader voor sociale collectieve renovatie
- Budget x 10 : ca. 10% van 1 jaar woonbonus
- Gedeelde inspanning:
  - Energie, klimaat, wonen, armoede, welzijn, omgeving, stedenbeleid
  - Win voor alle sociale partners

RENOVATIEPACT
wij doen mee

SAMENLEVINGSOPBOUW

januari 2019

Papillon in een notendop

Papillon project

Co-creatie Samenlevingsopbouw & BSH Home Appliances, met steun van Vlaanderen Circulair en de Vlaamse Overheid

Papillon project strijdt tegen energiearmoede

Financiële drempels

- Mensen hebben hoge facturen door een hoog energieverbruik
- Recente prijsstijgingen maken factuur nog hoger / ontradingstarief (0,368 € / kWh!!)

Energie armoede

- Mensen hebben energieschulden
- Mensen hebben geen budget voor energiezuinige toestellen

Energie monsters

- Oude toestellen zijn energieslurpers
- Toestellen type C [F] verbruiken 3x [5x] meer dan A++

- 1/3 van gezinnen in energiearmoede hebben energieverslindende toestellen
- 120.000 gezinnen in Vlaanderen

Papillon – 10 jaar zonder zorgen

We maken energiezuinige toestellen haalbaar voor gezinnen in energiearmoede

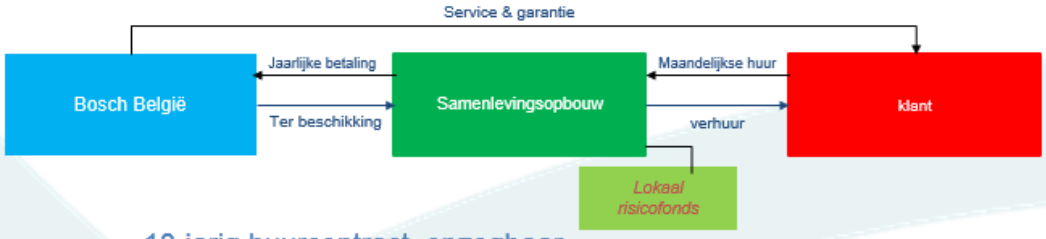

- 10-jarig huurcontract, opzegbaar
- service & garantie inbegrepen gedurende 10 jaar
- **A++** koelkast, diepvries, combi, wasmachine, droogautomaat, vaatwas
- product-service combinatie / Circulaire Economie
- eerste experiment met 100 toestellen
- start in de 'Westhoek' regio (17 gemeenten)
- alle maandelijkse huurprijzen tussen 6 en 8 €

Papillon – voor wie?

- Doelgroep:
  - mensen in energiearmoede
  - mensen met energieschulden (beleverd door Fluvius)
  - mensen die in aanmerking komen voor energiescan
  - … met een oud toestel (15 jaar?)
  - wonend in de Westhoek
- Toeleiding:
  - OCMW's als bevoorrechte partner maar ook andere kanalen

Papillon – de pilootfase

- September 2018 : start
- Eind 2018 : alle 100 toestellen kennen een bestemming
- Kleine uitbreiding met 10 toestellen voor OCMW Beerse
- 2019 - 2020: IMPACTMETING
- BEGELEIDING van het gezin op energievlak

- Troef: nieuw instrument voor ocmw, energiesnoeiers, CAW's, advocaat-schuldbemiddelaars, begeleidingsdiensten, … om mensen direct en concreet te kunnen helpen
- Extra troef: 10 jaar lang contact met en opvolging van gezinnen in (energie)armoede – linken met onderzoekswereld

Papillon – de eerste resultaten

Onze huurders

Koksijde	15
De Panne	14
Ieper	6
Diksmuide	6
Veurne	5
Poperinge	4
Alveringem	3
Zonnebeke	3
Koekelare	2
Langemark-Poelkapelle	2
Nieuwpoort	1
Kortemark	1
Heuvelland	1
Houthulst	0
Mesen	0
Lo-Reninge	0
Vleteren	0
Totaal	**63**

Private huurwoning	27
Sociale huurwoning	20
Eigenaar	7
SVK	5
Gemeentelijke huurwoning	4
Totaal	**63**

Alleenstaand	29
Alleenstaande ouder	12
Gezin	12
Koppel	10
Totaal	**63**

Papillon – de eerste resultaten

De toestellen

Koelen	36
Wassen	33
Drogen	28
Afwassen	7
Totaal	104

1 toestel	31 gezinnen
2 toestellen	26 gezinnen
3 toestellen	3 gezinnen
4 toestellen	3 gezinnen
Totaal	63

De toeleiders

OCMW	40	
Huurder zelf	19	
	Folder OCMW	12
	Artikel huurderskrant Ijzer en Zee	3
	Toelichting HAR Ijzer en Zee	1
	Mond-aan-mond reclame	3
Woonwinkel Habito	2	
Vondels	2	
Totaal	63	

Papillon – de ontwikkelingsfase

- van gek idee naar projectidee
- van projectidee naar eerste social businessplan (KBS oproep -> 9-daagse opleiding)
- contact Bosch + kabinet Energie: opname in Vlaamse Energielening
- deelname aan call Ashoka en Schneider Electric Foundation – 'social innovation to tackle fuel poverty'
- selectie + parcours van 6 maand met consultants
- model verder verfijnd en stappenplan naar Europese opschaling

- deuropener
- blikopener
- vertrouwensboost

impact programme ASHOKA 2014 LAUREATE

Papillon – co-creatie tussen sociale organisatie en bedrijf

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen en Bosch België

- gesterkt door social businessplan in onderhandeling
- leerproces met vallen en opstaan
- geloof in het model en volhouden
- 'circulaire economie' als sleutel
- co-creatie : twee partners met elk hun werking, cultuur, achtergrond die samen iets willen realiseren
- weten wat je wil en waarom je het wil
- creatief denken : Ugent als juridisch adviseur
- formeel contract voor 10 jaar met exclusiviteitsbeding voor België
- ook voor bedrijf een leerproces
- eerste evaluatie op 25/01/2019

Papillon

"De samenwerking met Samenlevingsopbouw ervaren wij als zeer open, constructief en doelgericht. Bij het opzetten van een dergelijk project moet met zeer veel aspecten rekening worden gehouden. Het samen denken heeft ertoe geleid dat in een redelijk beperkte tijdspanne het project tot stand kon komen. De samenwerking heeft voor de juiste business case gezorgd die moet bijdragen tot de verdere ontwikkeling van ons bedrijf in de richting van meer circulariteit."

"Met dit project verzamelen wij kennis over alle mogelijke aspecten van een nieuw circulair businessmodel. Het maakt duidelijk waaraan we moeten denken tijdens de ontwikkeling van nieuwe producten voor circulaire verkoopsmodellen: verbeterde repareerbaarheid, langere levensduur, ander materiaalgebruik, design voor hergebruik en recyclage, …".

Bruno Vermoesen, projectleider BSH Home Appliances

Papillon

Steun vanuit Vlaanderen

Deelname aan call 'Vlaanderen Circulair' - circulaire doeners 2018

- selectie
- 100.000 € voor 2018 en 2019
- filmpje en publicatie OVAM

Steun minister van Energie – korting op huurprijs

- onderhandeling met VEA, kabinet en Fluvius over toepassing 'kortingsbon'
- stapje verder MAAR
- (nog) niet volledig budget

Opname in publicatie SERV en internationale wetenschappelijke publicaties

Papillon

Tal van positieve effecten

Voor de doelgroep:	Voor de overheid	Voor het bedrijf	Voor sociale diensten/advocaat-schuldbemiddelaars
• Verbeterd comfort • Lager energieverbruik • Meer besteedbaar budget • 10 jaar zonder zorgen • Begeleiding op vlak van energie • …	• Aanpak energiearmoede ook voor doelgroep die anders moeilijk bereikbaar is. • Klimaat: minder kWh, minder CO2, circulaire economie • SDG's • …	• Experiment circulaire economie • Nieuwe 'markt' • SDG's • MVO • …	• Nieuw instrument in strijd tegen energiearmoede • Nieuw instrument om mensen met schulden effectief te helpen • …

Papillon project

SAMENLEVINGSOPBOUW
West-Vlaanderen

Stefan Goemaere
stefan.goemaere@samenlevingsopbouw.be
P +32 51 24 29 28 | M +32 474 91 96 65
Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw
Hoogstraat 38 bus 2 | 8800 Rumbeke
www.samenlevingsopbouwwvl.be

BOSCH
Technologie voor het leven